

วิชาชีพ

ความหมาย

วิชาชีพ (Profession) หมายถึง อาชีพที่ประกอบด้วยองค์ความรู้ ทักษะ ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรมที่เป็นระบบในระดับสูง มีเนื้อหาสาระทั้งทางทฤษฎีในด้านความคิดควบคู่กันไปกับทักษะความสามารถในการปฏิบัติงานและคุณธรรมน้ำใจที่ดีงามมีอุดมการณ์ที่จะกระทำเพื่อส่วนรวม ต้องศึกษาเล่าเรียน ฝึกอบรมในระยะเวลาอันยาวนานหลายปี เป็นอาชีพที่มีผู้ประกอบวิชาชีพรวมตัวกัน มีสมาคมหรือองค์กรวิชาชีพกำหนดจรรยาบรรณวิชาชีพเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ประกอบวิชาชีพนั้นๆ ได้ยึดถือประพฤติปฏิบัติ มีการออกกฎหมายรับรองสถานภาพของวิชาชีพเป็นที่ยอมรับของสังคม

หลักการและความเป็นมา

วิชาชีพ ตรงกับภาษาอังกฤษ ว่า profession มาจากรากศัพท์ภาษาละติน Pro + fateri แปลว่า ยอมรับหรือรับว่าเป็นของตน ในอดีตกาล นำคำนี้มาใช้ในเรื่องของศาสนา หมายถึงการประกาศตนว่า จะยึดมั่นศรัทธาในศาสนา นั่นก็คือการประกาศปฏิญาณตนที่จะยึดมั่นในหลักธรรมของศาสนา Profession จึงหมายถึงการปฏิญาณตน มีประวัติเป็นมาดั้งเดิมว่า ผู้ที่มุ่งหวังจะประกอบวิชาชีพใดก็ต้องไปศึกษารับการฝึกอบรมในสำนักทางวิชาการนั้น ก่อนเข้ารับการศึกษาต้องแสดงการยอมรับว่าจะประพฤติปฏิบัติตามธรรมเนียมปฏิบัติของสำนักทางวิชาการนั้นซึ่งกระทำด้วยการปฏิญาณ การปฏิญาณนี้ยังหมายถึงการปฏิญาณตนต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายว่าจะประกอบอาชีพตามธรรมเนียมซึ่งได้กำหนดไว้เป็นบรรทัดฐาน ผู้เริ่มศึกษาวิชาชีพ แม้ยังเยาว์วัยกำลังศึกษาอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาก็ต้องตั้งปณิธานเป็นการปฏิญาณ

ตนที่จะศรัทธาและยึดมั่นในวิชาชีพที่จะกระทำและถือว่า วิชาชีพนั้นเป็นส่วนสำคัญของชีวิต

สังคมไทยก็มีประเพณีนิยมที่คล้ายคลึงกันบุคคลที่มาสมัครเป็นศิษย์ ก่อนเข้าเรียนก็ต้องนำดอกไม้ธูปเทียนไปกราบไหว้บูชาแสดงความเคารพครู อาจารย์ผู้ที่จะประสิทธิ์ประสาทวิชาการให้มีโชเป็น การแสดงความเคารพครูอาจารย์เท่านั้น แต่เป็นการแสดงความเคารพนับถือ ความเลื่อมใสศรัทธาในวิชาการที่ตนจะเรียนอีก ด้วยการปฏิญาณหรือการแสดง ความเคารพเช่นนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่สร้างพลังใจให้แก่บุคคลตั้งแต่ก่อนเข้าประกอบวิชาชีพและตลอดเวลาที่ประกอบวิชาชีพ ให้มุ่งมั่นผูกพัน ถือว่า วิชาชีพนั้นเป็นส่วนสำคัญของชีวิต

วิชาชีพที่ยุโรปยอมรับและยกย่องกันมาตั้งแต่โบราณกาล จนถึงสมัยกลาง มีอยู่ 4 วิชา มหาวิทยาลัยที่เกิดขึ้นในยุโรปสมัยต้นๆ ดั้งเดิม จึงมีคณะที่สอนวิชาชีพ 4 คณะ คือ

1. คณะเทววิทยา สอน ฝึก อบรมให้บุคคลเป็นพระสงฆ์
2. คณะนิติศาสตร์ สอนให้แก่นักกฎหมาย
3. คณะแพทยศาสตร์ สอนให้เป็นแพทย์
4. คณะศิลปศาสตร์ สอนอักษรศาสตร์และศิลปวิทยาทั่วไป

ในสมัยต่อมา ประเภทของวิชาชีพค่อยๆ ขยายขอบเขตกว้างขวางออกไป รวมถึงอาชีพอื่นๆ ที่ต้องมีการศึกษาเล่าเรียนฝึกอบรมในระยะเวลายาวนานหลายปี เป็นวิชาในระดับสูง มีเนื้อหาสาระในวิชาการละเอียดอ่อนมากมาย เช่น วิชาสถาปัตยกรรม วิศวกรรมศาสตร์ วิชาบัญชีชั้นสูง วิชาการศึกษา ฯลฯ วงการวิชาชีพเหล่านี้ได้รับการพัฒนามาในแนวทาง

เดียวกับ 4 วิชาชีพดั้งเดิม กล่าวคือ ได้พัฒนาเนื้อหาสาระทางวิชาการ รวมทั้งขนบธรรมเนียม มาตรฐานการประพฤติปฏิบัติสำหรับวิชาชีพนั้นๆ ให้สูงขึ้น เพื่อให้มีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกับวิชาชีพดั้งเดิมที่ได้รับการยอมรับยกย่องมาก่อน เป็นกระบวนการของวิวัฒนาการทางสังคมอย่างหนึ่ง

สำหรับประเทศไทย อาจกล่าวได้ว่า วิชาชีพแรกเกิดขึ้นในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว นั่นคือ วิชาชีพรับราชการหรือวิชาชีพข้าราชการ เนื่องด้วยทรงมุ่งมั่นที่จะปฏิรูปโครงสร้างของระบบราชการรวมทั้งการบริหารประเทศให้ทันสมัยทัดเทียมนานาอารยประเทศ ได้มีการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมข้าราชการให้มีประสิทธิภาพในรูปแบบวิชาชีพ หลังจากนั้นก็เกิดวิชาชีพอื่นๆ ตามมาพร้อมๆ กับการขยายตัวของสถาบันอุดมศึกษา

ลักษณะของวิชาชีพ

จากความหมาย หลักการและความเป็นมาที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่า วิชาชีพ จะต้องประกอบด้วยความรู้ ความสามารถในระดับสูง มีมาตรฐาน มีจรรยาบรรณและมีศักดิ์ศรี ผู้ประกอบวิชาชีพจะต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในวิชาชีพนั้นในระดับสูงที่จะต้องผ่านการศึกษอบรมเป็นเวลาหลายปีและเป็นอาชีพที่มีผู้ประกอบวิชาชีพรวมตัวกันเป็นหมู่คณะ มีขนบธรรมเนียมจรรยาบรรณของหมู่คณะและหมู่คณะวิชาชีพจะคอยสอดส่องดูแลสมาชิกให้อยู่ในกรอบของมาตรฐานของวิชาชีพนั้นๆ โดยทั่วไป วิชาชีพมีคุณลักษณะที่สำคัญ ซึ่งถือเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาว่างานใดเป็น วิชาชีพ หรือไม่ ดังต่อไปนี้

1. มีองค์ความรู้ในวิชาชีพนั้นที่เป็นระบบในระดับสูง สั่งสมมาเป็นเวลายาวนาน มีทักษะที่มีพื้นฐานอยู่บนความรู้ทางทฤษฎีในระดับสูง

2. มีมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพที่สมาคมหรือองค์กรวิชาชีพนั้นได้กำหนดขึ้นเป็นแบบฉบับให้สมาชิกขององค์กรวิชาชีพได้ยึดถือประพฤติปฏิบัติให้เกิดผลดีต่อวิชาชีพ

3. ผู้ประกอบวิชาชีพมีความรู้ มีทักษะประพฤติดีปฏิบัติตามกรอบจรรยาบรรณวิชาชีพซึ่งได้มาจากการศึกษาและการฝึกอบรมในวิชาชีพนั้นในระยะเวลายาวนานหลายปี จนเกิดความรอบรู้เป็นอย่างดีและศรัทธายึดมั่นในจรรยาบรรณของวิชาชีพนั้นอย่างเคร่งครัด

4. มีการประกอบวิชาชีพเต็มเวลา มีการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง ได้รับค่าตอบแทนอย่างสม่ำเสมอ

5. มีสมาคมหรือองค์กรวิชาชีพรองรับ ผู้ประกอบวิชาชีพจะต้องขึ้นทะเบียนประกอบวิชาชีพสมาคมหรือองค์กรวิชาชีพต้องมีกฎหมายรองรับเพื่อให้มีพันธกรณีทางกฎหมายเป็นหลักประกันให้แก่สังคมให้สาธารณชนยอมรับ พร้อมทั้งยังเป็นการปกป้องวิชาชีพและป้องกันมิให้ผู้ประกอบวิชาชีพสร้างความไม่เป็นธรรมให้แก่ประชาชนและสังคม องค์กรวิชาชีพมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการศึกษาวิชาชีพกับสถาบันอุดมศึกษาและมีส่วนช่วยในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสม

6. สถานภาพของวิชาชีพต้องเป็นที่ยอมรับและศรัทธาของสาธารณชน ผู้ประกอบวิชาชีพจะต้องแสดงความรู้ความสามารถและความรับผิดชอบให้เป็นที่ประจักษ์

7. การให้บริการในวิชาชีพเป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพทั้งในด้านปริมาณ คุณภาพและค่าตอบแทน ศักดิ์ศรีของผู้ประกอบวิชาชีพเกิดจากการให้บริการที่ได้มาตรฐานวิชาชีพ บริการนี้มีความสำคัญต่อผลประโยชน์สาธารณะ

8. ผู้ประกอบวิชาชีพต้องมีความเป็นอิสระในการปฏิบัติงานบนพื้นฐานของข้อเท็จจริงและมาตรฐานวิชาชีพโดยปราศจากอคติ และการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนในทางมิชอบ

9. ผู้ประกอบวิชาชีพมีความจงรักภักดีและผูกพันในวิชาชีพประกอบวิชาชีพด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ศรัทธายึดมั่นในหลักวิชาการ ปฏิบัติงานหน้าที่ได้ตามมาตรฐานวิชาชีพประพฤติปฏิบัติตามจรรยา

บรรณวิชาชีพ มีส่วนร่วมในการพัฒนาวิชาชีพ ไม่สร้างความเสื่อมเสียให้แก่วิชาชีพและช่วยปกป้องมิให้เกิดผลเสียหายต่อวิชาชีพ

10. ผู้ประกอบวิชาชีพมีศรัทธาและความตั้งใจแน่วแน่ที่จะประกอบวิชาชีพ มีการวางแผนล่วงหน้าที่จะประกอบวิชาชีพ มีความกระตือรือร้นในการกระทำวิชาชีพ มองเห็นอนาคตของการประกอบวิชาชีพและความเจริญก้าวหน้าในวิชาชีพของตน

วิชาชีพเป็นภารกิจหลักของบ้านเมือง การสร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่ชาติบ้านเมืองต้องอาศัยวิชาชีพต่างๆ เป็นหลัก ผู้ประกอบวิชาชีพที่เพียบพร้อมด้วยความรู้ ทักษะ ความสามารถ มีคุณธรรม ประพฤติปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพจะเป็นพลังที่สำคัญยิ่งของแผ่นดินในการแก้ปัญหาและพัฒนาสร้างความเจริญรุ่งเรืองให้แก่ชาติบ้านเมือง

พระนอม แก้วกำเนิด

บรรณานุกรม

- “จริยธรรมในวิชาชีพ,” ชุดบทความประกอบการสัมมนา เรื่อง “จริยธรรมในวิชาชีพ” โดยการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยมหิดล 2541.
- ดิน ปรัชญาพฤทธิ. ข้อมูลเกี่ยวกับพันธะทางสังคม ความรับผิดชอบต่อสังคม วิชาชีพนิยมและจรรยาบรรณในการปฏิบัติงาน. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ส่งเสริมจริยธรรม สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน ฝ่ายโรงพิมพ์ กองกลาง สำนักงาน ก.พ. 2543.
- ปรีดี เกษมทรัพย์. “หลักวิชาชีพนักกฎหมายในภาคพื้นยุโรป,” ใน รวมคำบรรยายหลักวิชาชีพนักกฎหมาย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2535.
- Parsons, Talcott. “Professions” in *International Encyclopedia of the Social Sciences*. Edited by Sills David L. Vol. 12. p. 536-546. New York : Growwelll collier and Macmillan, Inc. 1968.